Америка није хришћанска нација

Пише: Мајкл Линд
уторак, 21 април 2009 14:14

Религиозни конзервативци тврде да су оснивачи државе замишљали Америку као јудео-хришћанску земљу. Али председник Обама је у праву када каже да она то није.

Да ли је Америка хришћанска нација, како то тврде многи конзервативци? Један Американац не мисли тако. На конференцији за штампу 6. априла у Турској, председник Обама је објаснио: «Једна од најјачих страна Сједињених Држава је ..... то што имамо врло велику хришћанску популацију – ми себе не сматрамо хришћанском нацијом, или јеврејском нацијом, или муслиманском нацијом. Ми себе сматрамо нацијом грађана које повезују идеали и скуп вредности.»

Као што се и могло предвидети, Обамине опаске наљутиле су конзервативне коментаторе. Али Обаминим примедбама претходио је крупан преседан у америчкој дипломатији и конзервативној мисли. Најупечатљивији је Споразум са Триполијом, који је амерички Сенат ратификовао 1797. У Члану 11 тог споразума пише: «Како Влада Сједињених Америчких Држава ни у ком смислу није основана на хришћанској религији; како она сама по себи није супротна законима, религији, или миру [сиц] муслимана; и, како те Државе никада нису ушле у рат или непријатељски чин против неке мухамеданске нације, стране изјављују да никакав наводни разлог који би произишао из религиозних схватања никада неће довести до прекида хармоничних односа између две државе.»

Конзервативци који тврде да су САД «хришћанска нација» понекад одбацују Споразум из Триполија због тога што га је саставио амерички дипломата Џоел Барлоу, слободни мислилац Просветитељства. Па, добро, шта ћемо онда са изјавом десетог председника, Џона Тајлера, у писму из 1843: «Сједињене Државе упустиле су се у велики и племенити експеримент, који је, како се верује, покренут у одсуству било каквог преседана – а то је потпуно одвајање Цркве и Државе. Међу нама не постоји законски успостављен религиозни поредак. Савест је ослобођена свих ограничења и сваком је дозвољено да обожава свог Творца, према властитом суду. Владине канцеларије су једнако отворене

за све. Никакви црквени намети се не наплаћују ради подршке некој установљеној Хијерархији, нити се погрешив суд човека узима као поуздан и непогрешив религиозни кредо. Уколико жели да нам се својом вољом прикључи, Мухамеданац ће имати Уставом гарантовану повластицу исповедања вере према Курану; а Индус може да подигне светилиште Брами, уколико му је по вољи. Такав је дух толеранције уграђен у наше политичке институције.»

Да ли је Тајлер сувише миноран председник да бисмо га сматрали ауторитетом у вези са питањем да ли су САД хришћанска република или не? Ево речи Џорџа Вашингтона у писму хебрејској конгрегацији Њупорта на Род Ајланду из 1790. године: «Грађани Сједињених Америчких Држава имају право да себи честитају на томе што су човечанству дали примере једне широке и либералне политике – политике коју вреди опонашати. Сви људи имају слободу савести и имунитет грађана. О толеранцији се више не говори као о уступцима које једна класа људи даје другој како би ова могла да ужива у својим инхерентним природним правима, јер, срећом, Влада Сједињених Држава, која не одобрава религиозни фанатизам и не помаже прогон, тражи само то да се они који живе под њеном заштитом понашају као добри грађани који јој у свакој прилици дају ефективну подршку ... Нека деца Абрахамовог рода која бораве у овој земљи наставе да заслужују и да уживају у доброј вољи осталог становништва – и нека свако безбедно седи под својом лозом и смоквиним дрветом и не плаши се никога.»

Ни елоквентни Барак Обама не би то могао боље изразити. Упоредите то са интервјуом који је Џон Мекејн дао Белиефнет-у током председничке кампање 2008: «Али ја мислим да је главно питање приликом избора председника Сједињених Држава следеће, «Да ли ће та особа наставити јудео-хришћанску традицију која је од ове нације начинила највећи експеримент у историји човечанства?» Упитан да ли би то искључивало муслиманског кандидата за улогу председника, Мекејн је одговорио, «Али, не, само морам да кажем сасвим искрено да, пошто је ова нација првенствено била заснована на хришћанским принципима ... лично бих више волео неког за кога знам да има солидне темеље у мојој вери. То не значи да сам сигуран да неко ко је муслиман не би био добар председник. Не кажем да бисмо свакако искључили некога ко је различите вере. Ја бих само – ја осећам да је то важан елемент наше квалификованости за вођство.»

Конзервативци који, попут Мекејна, тврде да су САД у извесном смислу хришћанска или јудео-хришћанска нација обично наводе један од четири аргумента. Први је антрополошки: Већина Американаца описује себе као хришћане, иако је број гласача који за себе кажу да не припадају ни једној вери порастао са 5,3% у 1988. години на 12% у 2008. Али сразмера хришћана у односу на не-хришћане у америчком друштву у целини ирелевантна је за питање да ли је америчка влада хришћанска.

Други аргумент је тај да је и сам Устав, на неки начин, по свом карактеру хришћански. У вези са тим, кандидат Мекејн је рекао: «Морао бих вероватно да се сложим и кажем да је Устав успоставио Сједињене Државе као хришћанску націју.» Да ли је Мекејн у праву? Да ли су САД хришћанска република у смислу у коме су, према својим уставима, Иран, Ирак и Авганистан данас званично исламске републике?

Шта каже Устав? Према Члану VI, «никакво верско убеђење никада се неће захтевати као услов ни за какву дужност или јавну службу у Сједињеним Државама.» Ту је, затим, Први амандман: Конгрес не може доносити никакав закон о увођењу државне религије или о забрани слободног исповедања вере ... .

Истина је да су у годинама након оснивања хришћански националисти однели неколико победа – укључивање речи «С вером у Бога» на нашем новцу током Грађанског рата 1863, додавање речи «под Богом» у Заклетви на верност током хладног рата 1954. А постоје и званични и војни капелани и церемонијални дани захвалности. Али то су доста слаби темељи за тврдњу да су САД хришћанска република. («јудео-хришћански» је лукави назив који користе хришћански националисти да не увреде Јевреје; требало би га превести као «хришћански»).

Према трећем аргументу, иако сама америчка влада можда и није формално хришћанска, Локова теорија природног права на којој почива америчко републиканство подржана је хришћанском теологијом. Џеферсон је сумирао локовски либерализам заснован на идеји природног права у Преамбули Декларације о независности: „Ми сматрамо ове истине очигледним: да су сви људи створени једнаки, да су обдарени од стране њиховог Творца одређеним неотуђивим правима ... У циљу обезбеђивања ових права, владе установљене међу људима изводе своје законите моћи из сагласности оних над којима се влада ...“ Многи конзервативци тврде како је, да бисте постали добар локовски либерал који држи до природног права, потребно веровати да је Творац који вас тим правима обдарује лични Бог абрахамских религија.

Ова мешавина хришћанства и либерализма заснованог на природном праву помаже нам да објаснимо један од смушенијих одговора Џона Мекејна у интервјуу Белиефнет-у: «Сједињене Америчке Државе основане су на вредностима јудео-хришћанских вредности [сиц], које су наши оснивачи превели, а у основи су то права људског достојанства и људска права.» Иста идеја лежи и иза изјаве тадашњег дрзавног тужиоца Џона Ашкрофта једној верској телевизијској станици: «Цивилизовани

појединци, хришћани, Јевреји и муслимани» - - извините, хиндуисти и будисти! – «сви су разумели да је извор слободе и људског достојанства Творац.»

У стварности, ни јеврејска ни хришћанска традиција не познају идеје о природном праву и друштвеном уговору које налазимо код Хобса, Гасендија и Лока, због тога што су те идеје надахнуте темама које налазимо у не-хришћанској грчкој и римској филозофији. Идеје друштвеног уговора антиципирали су у четвртом и петом веку пре нове ере софисти Глаукон и Ликофрон, према Платону и Аристотелу, и Епикур, који је протерао божанску делатност из свемира који се објашњава природним силама и учио да је правичност споразум између људи да се узајамно не повређују. Идеја да су сва људска бића по природи једнака такође потиче од грчких софиста, а у римско право увео ју је римски правник Улпиан: «quod ad ius natural attinet, omnes hominess aequales sunt" – према закону природе, сва људска бића су једнака.

Очајнички настојећи да замагле стварне интелектуалне корене Декларације о независности у грчкој филозофији и римском праву, хришћанске апологете покушавају да «Творца» који све обдарује неотуђивим правима поистовете са откривеним, личним Богом Мојсија и Исуса. Али неколико реченица пре тога, Декларација упућује на «законе Природе и Природног Бога.» Присталице либерализма заснованог на природном праву често су изостављале «Природног Бога» и искључиво се ослањале на «Природу» као извор природних права.

Како год било, да бисте били добар амерички грађанин не морате да усвојите локовски либерализам. Џеферсон, који је и сам био локовски либерал, није наметао никакву филозофски или религиозни захтев добром грађанину. У својим «Белешкама о Вирџинији» написао је: «Легитимна моћ владе протеже се на чинове који су штетни по друге. Али мени не штети ако мој сусед каже да постоји двадесет богова, или ни један. То не задире у мој џеп нити ми ломи ногу.»

Четврти и коначни аргумент у корист «хришћанске Америке» према религијским конзервативцима најбоље је историјски утемељен, али је и најслабији. Они истичу да су амерички лидери, од оснивача нације па све до данас, видели улогу иначе приватне и личне религије у произвођењу моралних, закону привржених грађана. Како је написао Џорџ Вашингтон у свом опроштајном обраћању 1796:

«Од свих склоности и навика које воде ка политичком просперитету, Религија и Морал

су неизбежни стубови. Узалуд би човек полагао право да се назове Патриотом, ако би се трудио да подрије те значајне стубове људске среће, те најчвршће потпоре дужности Људи и Грађана. Политичар, баш као и побожан човек, треба да их поштује и негује.»

У време Вашингтона, елита је сасвим разумно могла да очекује да би једино страх од пакла могао масе да одврати од разулареног беса, али у 21. веку јасно је да демократија као облик владавине не захтева грађане који верују у натприродно. Већина стабилних демократија је у Европи, где је становништво углавном пост-хришћанско и световно, и на далеком истоку, као у Јапану, где «јудео-хришћанска» традиција никада није ни била део културе већине.

Идеја да је религија важна јер демократске грађане подучава моралу заправо је прилично поражавајућа за религију. Она религији, да тако кажемо, намеће политички тест: религије нису истините или лажне, већ напросто корисне или опасне у погледу врлина које су пожељне за грађане једне уставне, демократске републике. Вашингтоново инструментално схватање религије као неке врсте потпоре одговарало је другој двојици америчких председника, више од једног и по века касније. «Наш облик владе нема никаквог смисла уколико није заснован на дубоко доживљеном религијском веровању,» рекао је Двајт Ајзенхауер,» а мени није важно које је то веровање.» Оно се, исто тако, не разликује од описа римске религије Едварда Гибона у његовом чувеном двотомном делу «Опадање и пропаст Римског царства»: «Најразличитији облици обожавања, који су преовладавали у римском свету, сматрани су једнако истинитим од стране обичних људи; једнако погрешним од стране филозофа; и једнако корисним од стране управљача. И тако је толеранција произвела не само узајамно подношење, него и религијски склад.»

Председник Обама је, тако, у праву. Америчка република, за разлику од америчког становништва, није пост-хришћанска, јер никада није ни била хришћанска. Према председниковим речима: «Ми себе сматрамо нацијом грађана које повезују идеали и скуп вредности.» А на томе треба да захвалимо боговима. Свој двадесеторици.